
[Home](#) / Koostööoskuste areng

Koostööoskuste areng

Koostöös õppimine kui koostööoskuste toetaja üliõpilaste arusaamades

Irene Kollo

Koostöös õppimine on kaks või enam ühise eesmärgi nimel töötavat õppijat, kes õpivad üksteiselt samavõrra kui juhendajalt, et jõuda ühiselt konstrueeritud uue teadmiseni (Connolly, 2008; Daines & Graham, 1988). Koostööoskus on võime töötada efektiivselt koos teistega ühise ülesande täitmiseks, kasutades meetmeid, mis arvestavad teiste vajaduste ning kaastööga, samuti ka ühiselt panustamine ning konsensuse aktsepteerimine ja läbirääkimiste pidamine võit-võit situatsiooni tarvis, et saavutada ühine eesmärk (University of Strathclyde, s.a). Uurimuse probleem on sõnastatud küsimusena: kuidas avalduvad õppijate arusaamades koostööoskused läbi koostöös õppimise? Artikli eesmärgiks on selgitav ülevaade õppijate arusaamadest koostöös õppimise tulemusel avalduvatest koostööoskustest. Uuringu käigus viidi läbi fookusgrupi intervjuu Tallinna Ülikooli nelja bakalaureuse õppeastme üliõpilasega. Uuringu tulemusena selgus, et koostööoskuste areng saab toimuda vaid läbi pideva koostöös õppimise praktiseerimise ning et koostöös õppimise jooksul esinevad takistused suunavad grupiliikmeid eneserefleksioonile ning orienteeritus langeb probleemilahendusele, mille eduka läbimise puhul arenevad ka grupiliikmete koostööoskused. Artikkel on sunatud õppejõududele, et julgustada neid kasutama koostöös õppimise meetodeid ning üliõpilastele, et aidata neil mõista koostöös õppimise toetavat mõju koostööoskuste arengule.

Võtmesõnad: koostöö, koostöös õppimine, koostööoskus, kommunikatsioonioskus

Sissejuhatus

Koos kommunikatsioonioskusega on koostööoskus tunnistatud teiseks oluliseks teguriks juhtide valikul (AMA uuring, 2010, viidanud Huang jt, 2010). Võimed tulemuslikuks suhtlemiseks ning koostöö tegemiseks mitmesuguste gruppidega on olulised oskused 21. sajandi majanduselus (Huang jt, 2010). Täiskasvanud õppijatel tuleb oma õpingute jooksul kokku puutuda mitmete erinevate inimestega kelleks võivad olla näiteks õppejõud ning kaasõppijad. Oskus teiste inimestega konstruktiivselt arutelusid pidada on vajalik igale inimesele nii tööl, koduses pereringis kui ka ühiskonna liikmena (Märja jt, 2003).

Mõnevõrra võistluslikus akadeemilises keskkonnas, kus õpilased on saanud enamasti individuaalsete soorituste eest "autasu", ei pruugi koostöö tulla nii naturaalselt ja kergelt (Davis, 1999). Kui selgitada õppijatele koos töötamise eesmärgi juba enne selle algust, võivad õppijad tunda vähem ebamugavust ja grupiliikmete positiivset survet osaleda töös ning liikuda koos ühise eesmärgi suunas. Uuringid näitavad, et õppijad, kes osalevad koostöös õppimise (cooperative learning) protsessis, omandavad suurema võime lahendada eettulevaid probleeme ning mõista materjali paremini. (Davis, 1993)

Koostööoskuste arenguks akadeemilises kontekstis sobib igasugune õpituatsioon, sest õppimine on sotsiaalne protsess, miski, mis toimub inimeste vahel, kui nad omavahel diskuteerivad, reflekteerivad või vahetavad mõtteid, kogemusi ja hinnanguid (Illeris, 2011). Rohkemal määral toetab koostööoskuste arengut rühmatöö, mis liigitub koostöös õppimise (cooperative learning) alla.

Erinevad autorid on käsitlenud mõisteid grupis õppimine/koostöine õppimine (collaborative learning) ning koostöös õppimine (cooperative learning) sünonüümidenä. Samuti on autoreid, kes teevad eelneval kahel mõistel selgelt vahet. Kuna käesolevas artiklis keskendutakse üldiselt koostööoskuste arengut soosivatele koostööprotsessidele, ei eelistata üht mõistet teisele ning seletatakse koostööoskuste arengut läbi mõlema mõiste.

Artikli eesmärk on selgitav ülevaade õppijate arusaamadest koostöös õppimise tulemusel avalduvatest koostööoskustest. Eesmärgist tulenevalt on püstitatud uurimisküsimus: kuidas avalduvad õppijate arusaamades koostööoskused läbi koostöös õppimise? Artikkel on suunatud õppejõududele, et julgustada neid kasutama koostöös õppimise meetodeid ning üliõpilastele, aidates neil mõista koostöös õppimise toetavat mõju koostööoskuste arengule. Artikli aktuaalsus seisneb pidevalt arenevas kogukonna lähenemises õpetamisele ning õppimisele.

Koostöine (Collaborative) ja koostöös (Cooperative) õppimine

Termineid koostöös õppimine (cooperative learning) ning koostöine õppimine (collaborative learning) kasutatakse tihti sünonüümidenä. Seda seetõttu, et mõlemas on eelistatud väikestes gruppides õppijate osavõttu passiivsele ning loengupõhisele õpetamisele, samuti on mõlemas nõutud konkreetse ülesande täitmine. Mõlemad mudelid toetavad oma olemuselt ka kogemuspõhist õpet. (National Institute for Science Education, 2015)

Koostöös õppimine (cooperative learning) toimub kui kaks või enam õppijat töötavad koos väikeses õppegrupis, jagavad ja selgitavad üksteisele oma ideid ning suhtlemise kaudu saavad õppijad teada, mida nad ise teavad või veel ei mõista õpitavast teemast (Sahlberg & Sharan, 2002, viidanud Muskat, 2013). Koostöös õppimine (cooperative learning) on oluline kuna eeldab iga grupiliikme aktiivset suhtlemist ning osalemist, mistõttu kujunevad õppijatel mitmekülgsed oskused ja pädevused (Van den Bossche, Gijselaers, Segers & Kirschner, 2006, viidanud Muskat, 2013). Teiste õppijatega suhtlemine koos teadmiste omandamisega tõstab enesekindlust ning arendab muuhulgas ka koostöö- ja suhtlemisoskusi (Frey jt, 1999, 97, viidanud Muskat, 2013).

Koostöine õppimine (collaborative learning) on grupis õppimise üks käsitusi, mis põhineb kommunikatiivsel teadmisel, rõhutatakse protsessi, jagatakse ideid, tundeid, informatsiooni, et jõuda teadmiseni, mis on vastuvõetav igale grupi liikmele (Cranton, 1993, viidanud Imel, 1997). Taoline koostöövorm ilmneb peaaesjalikult õppegruppides kus kaks või enam inimest suhtlevad, et saavutada ühine eesmärk (Connolly, 2008). Erinevus tavalise inimeste kogumi ning õppegrupi vahel seisneb selles, et õppegrupis on selle liikmed aktiivselt omavahel seotud ning õpivad üksteiselt samavõrra kui juhendajalt (Daines & Graham, 1988). Õppegrupil kui elaval organismil on aga reeglina tarvis läbi käia rida arenguetappe, enne kui tema koostöö efektiivsus ja tulemuslikkus õppeprosessis vajalikuks tugisüsteemiks kujuneb. Iga inimkooslus – ka õppegrupp – läbib grupiks kujunemise teel järgmised etapid: kujunemise etapp; konflikti etapp; ühtekuuluvuse etapp; koostöö etapp. (Märja, Lõhmus & Jõgi, 2003)

Järgnevalt on kirjeldatud tuntuimat mudelit grupi arenguetappidest (Tuckman, 1965, viidanud Brooks, 2009):

Loomine, kujunemine.

Inimesed saavad kokku ja püüavad aru saada, kuidas tuleks kaaslastega käituda, et koos hakkama saada. Grupi liikmed on enamasti ebakindlad, kahtlevad. Sihiks on üksteise tundmaõppimine. Orienteerutakse juhile, temalt oodatakse selgeid suuniseid ja toetust, küsitakse, millised on reeglid ja normid, uuritakse kuidas peaks toimima. Liikmeid seob vajadus on turvalisuse järele aktsepteerituse soov.

Konfliktid ja tormilised muutused.

Selles arengufaasis tekkivad esimesed konfliktid ja rahulolematus. Võideldakse oma arvamuse maksmapaneku ning oma rolli ja mõjuvõimu kehtestamise eest. Rühma juhi rolli ja formaalsete reeglite üle diskuteeritakse, püütakse saada eeliseid ning oma piire ja võimalusi suurendada.

Kohanemise etapp

Lepitakse kokku grupis tegutsemise normid ja ning reeglid. Grupi liikmetel kujunevad välja oma rollid ning ülesanded jaotatakse, toimub enesemääratlemine grupi liikmena.

Sooritus ja koostööle tuginev tegevus

Teisi grupi liikmeid kuulatakse, tööjaotus on selge, erinevusi aktsepteeritakse, suhted on pingevabad ja avatud. Grupi liikmed piiravad oma vajadusi rühma huvides ja võtavad vastutuse grupi tegevuse eest, neile on oluline grupi maine.

Eelnevast võib järeldada, et grupis õppimine on erinevates arenguetappides erinev, mis tähendab, et grupi moodustumise hetkest ei püsi grupiliikmete omavahelised suhted läbi iga arenguetapi samana. Seega võib öelda, et koostöise õppimise (collaborative learning) efektiivsus sõltub selgesti parajasti käesolevast grupi arengu etapist, mis tähendab, et koostöine grupis õppimine (collaborative learning) saab toimuda ainult juhul, kui grupp on jõudnud viimasesse – koostöö faasi.

Koostööd võib üldjoontes määratleda kui suhete ning informaalsete võrgustike efektiivset ülesehitamist ning kasutamist, selleks et koos ühiseid eesmärke saavutada (Roschelle & Teasley, 1995, viidanud Huang, Leon, Hodson, Torre, Obregon, & Rivera, 2010). Koostöö eesmärgiks on on arutelude käigus uusi teadmisi luua (Henri 1992; Kaye 1992, viidanud Kozar, 2010) ning suunata õppijad lähemale alternatiivsete perspektiivide mõistmiseks (Cunningham, 1992 viidanud Kozar, 2010). Koostööl põhinev õppimine on haridusasutustes laialdaselt kasutuses, alustades eelkoolist ning lõpetades ülikoolidega (Johnson ja Johnson 2000, viidanud Huang jt, 2010). Koos töötades loovad õppijad uusi tähendusi, seades kahtluse alla teise omi ning kaitstes enda omi. Kui see osutub edukaks, loob see tulemuse, mis erineb ükskõik millise üksikisiku loodud tulemusest. (Ingram and Hathorn 2004, viidanud Kozar, 2010).

Koostööoskuste arenemiseks akadeemilises kontekstis on tarvis üliõpilasel osaleda lisaks koostöisele õppimisele (collaborative learning) ka koostöös õppimise (cooperative learning)

protsessis, milleks on rühmatöö. Rühmatöö on üldmõiste, mis viitab hulgale meetoditele ja töövõtetele, mille abil saab korraldada ja juhtida üliõpilaste õppimist (Karm, 2013). Õppimise kontekstis on rühmatöö puhul oluline nii töö lõpptulemus (nt ühiselt valminud projekt, objekt, analüüs, lahendus, programm) kui ka õppimisprotsess ise (iga rühmaliige peab omandama uusi kogemusi, teadmisi ja oskusi, pingutama ning individuaalselt panustama) (Huber & Huber, 2008, viidanud Karm, 2013). Kui määrata õpilased väikestesse gruppidesse ning paluda neil koos töötada ei pruugi see kaasa aidata koostöö tekkimisele (Knight & Bohlmeier, 1990, viidanud Huang jt, 2010). Koostöö tekkimiseks peab õpilasi sihilikult püüdma koostöisusele suunata (Huang jt, 2010), seda läbi õppijatele kasulike, kaasahaaravate ning asjakohaste ülesannete andmise oma kaasõpilastega lahendamiseks (Davis, 1999). Samuti peab koostööstööoskuste arendamine olema teadlik protsess, sest õppijad on tunduvalt rohkem motiveeritud osalema, kui nad teavad püstitatud ülesannete eesmärki, tähtsust ja mõju nende oskuste arenemisele (Davis, 1993).

Koostööoskus

Koostööoskus on võime töötada efektiivselt koos teistega ühise ülesande täitmiseks, kasutades meetmeid, mis arvestavad teiste vajaduste ning kaastööga, samuti ka ühiselt panustamine ning konsensususe aktsepteerimine ja läbirääkimiste pidamine võit-võit situatsiooni tarvis, et saavutada ühine eesmärk (University of Strathclyde, s.a). Tänu hästi arenenenud koostööoskusele on võimalik eettulevaid probleeme edukalt lahendada ning suuremal määral paremaid ideid genereerida (American Management Association, 2015).

Paljud teadlased väidavad, et koostööoskus ning suuline kommunikatsioonioskus on õppimisel abistavad tegurid, sest need annavad õpilasele võimaluse väljendada ideid, jagada mõtteid ja end selgitada ning ka teineteist aidata. (Kafai, 2002, viidanud Huang jt, 2010). Johnson (2010) on toonud välja tehnikad, mis on mõeldud teadlikuks koostööoskuste arendamiseks (vt. Tabel).

Tabel 1. Koostööoskuste arendamine (Johnson, 2010)

MEETOD	KIRJELDUS
KUULAMA ÕPPIMINE	Inimesed töötlevad informatsiooni tihti läbi oma isiklike kogemuste, arvamuste ja uskumuste. Õppides kuulama, on võimalik aktsepteerida teise inimese poolt edastatud informatsiooni ning seejärel võimalus otsustada, kuidas vastavalt sellele informatsioonile tegutseda.
KÜSIMUSTE ESITAMINE	Läbi küsimuste esitamise on võimalus innustada osalust koostöises protsessis ning demonstreerida valmidust koos töötamiseks.
ÜMBERSÕNASTAMINE	Kellegagi koostööd tehes on võimalus nende poolt öeldut, nende ideid või soovitusi ümber sõnastada, selleks, et nende vaatenurka võimalikult hästi mõista.
ERINEVUSTE AKTSEPTEERIMINE	Mitmekesisus loob kontrastseid mõtteid, ideid ning tulemusi. Selline erinevus võib täiustada vestlusi ning mis tahes ülesandeid, mis on vaja läbida.
TOIMIVATE SUHETE LOOMINE	Efektiivselt toimivate suhete loomine nõuab indiviididelt mooduse leidmist, kuidas teineteisega samastuda, mille abil ületada esiletulevaid potentsiaalseid vastuseise või konflikte.
KOMMUNIKATSIOONI KONTROLLIMINE	Enese paigutuse ruumis, hääletooni, hoiaku ja kehakeele kontrollimine läbi kogu koostöö protsessi. Jälgimine, kuidas edastatud verbaalsed ning mitteverbaalsed sõnumid mõjutavad teist indiviidi ning seeläbi omapoolse kommunikatsiooni kohandamine.

Kuna kommunikatsioon kätkeb endas peaaegu iga aspekti meie koostoimest teiste inimestega on see suhete konstrueerimise ning säilitamise aluseks. Hea kommunikatsioonioskus võib vähendada arusaamatusi, ekismusi, pettumusi ning konflikte (Huang jt, 2010). Läbi kommunikatsiooni

kanduvad meie huvid ning ideed üle teistele inimestele; seega viis kuidas me suhtleme, toimib vundamendina, mille põhjal inimesed kujundavad arvamuse meist (Butler & Stevens, 1997, viidanud Huang jt, 2010). Tänu efektiivsele kommunikatsioonile tekivad täisväärtuslikud personaalsed- ning töösuhted (Boyd, Lilling, & Lyon, 2007, viidanud Huang jt, 2010) mis on koostöisuse ilmnemise põhifaktoriteks.

Meetod ja valim

Antud artiklis välja toodud uurimistulemused on saadud seminaritööst, mille eesmärgiks oli mõista õppijate arusaama koostöös õppimisel avalduvatest koostööoskustest. Andmekogumise meetodina kasutati fookusgrupi intervjuud. Fookusgrupi intervjuud kasutati põhjusel, et kuna grupi liikmed stimuleerivad ja toetavad üksteist sündmuste meenutamisel, võib fookusgruppidest saada rikkalikumat infot kui üksikute intervjuueeritavate vastustest (Laherand, 2008). Liikmetevaheline interaktsioon grupis ongi fookusgrupi intervjuu võtmetunnus, mille poolest see erineb selgelt silmast – silma intervjuust (Wilkinson 2006, viidanud Laherand, 2008). Meetodi nõrkusena nimetab Patton küsimuste piiratud arvu ning raskusi märkmete tegemisel intervjuu ajal (Laherand, 2008). Märkmete tegemise raskused elimineeriti, kasutades intervjuu salvestamiseks diktofoni.

Valim moodustati neljast täiskasvanud õppijast, kes on õigusteaduste, psühholoogia ning sotsiaaltöö erialade tudengid. Enne intervjuu toimumist intervjuueeritavad üksteisega tutvavad ei olnud. Valimi koostamisel oli määravaks otsus kaasata võimalikult erinevate erialade esindajaid. Valimisse kuulunud intervjuueeritavad on kõik Tallinna Ülikooli tudengid ning on vanuses 21-23. Kolm intervjuueeritavat olid naissoost ning üks intervjuueeritav meessoost. Intervjuu viidi läbi 15.03.2015 Müürivahe Reval Cafe's. Intervjuueeritavate anonüümsuse tagamiseks on intervjuueeritavad märgitud järgnevalt : N1, N2, N3 ning M. Intervjuud kasutatakse ainult uurimisseminari töö raames.

Empiiriliste andmete kogumise ja tõlgendamise protsess toimus 2015. aasta märtsikuu vältel. Intervjuu salvestamiseks kasutati diktofoni, lindistatud intervjuu transkribeeriti.

Fookusgrupi intervjuust saadud andmeid analüüsiti, kasutades induktiivse analüüsumeetodit alla kuuluvat temaatilist analüüsi. Temaatilise analüüsi eesmärgiks on leida üles andmetes peituvad tähendused ja arusaamad (Ezzy, 2002; Flick, 2011, viidanud Kalmus jt, 2015). Kategooriad, millesse teemad liigitatakse, ei määrata enne andmete kodeerimist, vaid need tulenevad andmetest (Ezzy, 2002, viidanud Muskat, 2013). Kodeerimise käigus lahutatakse tekst osadeks, mida saab hiljem analüüsida ja süstematiseerida. Teksti osadeks lahutamise eesmärgiks on teksti

sisu mõistmine ja selle alusel üldisemate kategooriate välja arendamine, mille tulemusel saadakse korrastatud ülevaatlik süsteem. (Laherand, 2008)

Intervjueeritavatele esitati viis küsimust, mis on välja toodud peatükis Tulemused ja arutelu.

Andmeid analüüsi igat intervjuuküsimust eraldiseisvalt analüüsid, selleks loodi tekstitöötlusprogrammi Word fookusgrupi intervjuu transkribeeritud kujul. Intervjueeritavate vastustest esile tulnud tähtsamad mõtted ja laused jooniti alla ning kodeeriti. Hiljem toimus igas intervjuuküsimuses loodud koodide kategoriseerimine iga intervjuuküsimuse lõikes koodide sarnasuse alusel ning saadud kategooriad kirjeldavad õppijate arusaamu koostööst ja koostööoskustest.

Tulemused ja arutelu

Järgnevalt on välja toodud intervjueeritavatele esitatud küsimused ning iga intervjuuküsimuse lõikes välja tulnud tähtsamad mõtted ja laused (vt. lahter „näide“), nende koodid ning vastavalt koodidele moodustatud kategooriad ning üldised tulemused. Tulemusi illustreerivad tsitaadid on esitatud kaldkirjas.

1. Mida tähendab mõiste „koostöö“?

Andmete analüüsi tulemusena selgus, et õppijad tajuvad koostööd läbi konkreetse rollijaotuse, mille toel on võimalik jõuda ühise eesmärgini. Andmestiku kodeerimise tulemusena tekkis kaks tähtsat kategooriat, „tegutsemisviis“ ja „vastastiksuhe“, mis esindavad õppijate arusaama koostööst (vt. Tabel 2).

Tabel 2. Koostöö tähendus õppijate arusaamades

KATEGOORIAD	KOODID	NÄIDE
TEGUTSEMISVIIS	ühine panustamine	„koos pingutamine“ „koos teiste inimestega mingi ülesande täitmine“ „igaüks annab oma panuse“
VASTASTIKSUHE	lootus, olenevus, abistamine, sümbioos	„et sa loodad nende inimeste peale“ „sõltumine nedest inimestest“

		„aitad neid, kui nad omadega jännis on“ „üksteist vastastikku mõjutades“
--	--	---

Õppijad loevad koostööks tegutsemisviisi, mis toimib vastastiksuhtel – olenetakse kaaslastest ning loodetakse nende peale, samas neid vajadusel abistades, mis loob ühiselt panustades sümbioosse suhte.

Ee.. koos teiste inimestega mingi ülesande täitmine, et sa ei tegele ülesandega individuaalselt, vaid meeskonnana, nii, et igaüks annab oma panuse (N3).

2. Mida tähendab mõiste koostööoskused?

Õppijate arusaamades kuulub koostööoskuse alla esiteks suhtlemisoskus, mis kätkeb endas nii verbaalset kui mitteverbaalset suhtlemist, teiseks, valmidust koostööd teha ning kolmandaks eneseteadlikkust. Andmestikku kodeerides (vt. Tabel 3) moodustusi kolm tähtsamat kategooriat „oskused“, „eneseteadlikkus“ ning „koostöövalmidus“.

Tabel 3. Koostööoskused õppijate arusaamades

KATEGOORIAD	KOODID	NÄIDE
OSKUSED	kuulamisoskus, suhtlemisoskus, eneseväljendusoskus, konfliktilahendusoskus	„oskus kuulata“ „oskus ka teistega suhelda“ „hea eneseväljendus“ „oskus konflikte lahendada“
ENESETEADLIKKUS	enesekehtestamine, kindlameelsus, avameelsus	„sa ei lase endast üle ka sõia“ „ütled välja mis sul öelda on“ „sa tajud ise oma piire ja ilmselt ka võimeid“

3. Kuidas toimub *koostöös õppimisel* koostööoskuste areng, kui me arvestame, et koostöös õppimine on näiteks koduseks ülesandeks jäetud grupitöö või loengus õppejõu poolt antud grupis lahendatavad ülesanded?

Andmeanalüüsist selgus, et õppijate arusaamades toimub koostööoskuste arenemine läbi koostöös õppimise juhul, kui koostöös õppimist ning selle käigus tekkivaid takistuste lahendusviise praktiseeritakse sageli. Andmestiku kodeerimise tulemusena tekkis kaks tähtsat kateooriat, „praktika“ ja „lahendusviisid“ (vt. Tabel 4).

Harjutamine teeb meistriks. Koostöös õppimise praktiseerimine aitab lihvida neid oskusi, et kuidas erinevate inimestega hakkama saada ning ilmselt ka õpetab, kuidas mingile olukorrale läheneda, milliseid (toimimisviise) rohkem ja milliseid vähem kasutada (N1).

Tabel 4. Koostööoskuste areng õppijate arusaamades

KATEGOORIAD	KOODID	NÄIDE
PRAKTIKA	oskuse lihvimine, harjutamine	„saad kogeda, kuidas erinevate inimestega hakkama saada“ „harjutamine teeb meistriks“
LAHENDUSVIISID	olukorrale lähenemine, erinevate inimestega tegelemine, seoste loomine	„kuidas mingile olukorrale teinekord paremini läheneda“ „inimesed, kellega sa koostööd teed, on ju erinevad“ „siis sa lood enda jaoks juba seoseid, et kuidas ta eelmine kord käitus ja kuidas nüüd samas olukorras käituda võib“

Joonis 1. Koostööoskuste areng

Joonisel 1 on kujutatud, milline on õppijate arusaamades koostöös õppimisel koostööoskuste arengu protsess. Protsess algab koostöös õppimise praktiseerimisest millele järgneb takistuse ilmnemine. Järgmiseks osaks on takistusele lahendusviiside leidmine, millele järgneb otsus taaskord koostöös õppimist praktiseerida. Joonisel kujutatud märksõnad „erimeelsused“, „seoste loomine“, „erinevad rollid“, eneserefleksioon“ ning tähenduste loomine sümboliseerivad õpikogemuses toimuvat, millega arvestades on õppijal võimalus arendada oma koostööoskusi.

4. Kuidas aitavad takistused, mis ilmnevad koostöös õppimisel, kaasa õppija koostööoskuste arengule?

Andmestikust selgus, et situatsioonis, kus koostöös õppimisel ilmneb takistus, sõltub õppijate hoiak varasemast koostöökogemusest. Õppijad leidsid, et koostöös õppimise jooksul esinevad takistused suunavad õppijaid eneserefleksioonile ning orienteeritus langeb probleemilahendusele, mille eduka läbimise korral arenevad ka õppijate koostööoskused. Andmestiku kodeerimise tulemusena tekkis kaks tähtsamat kategooriat, „kogemus“ ja „tulemus“ (vt. Tabel 5).

Kui ilmnevad takistused, siis peaks ju midagi ette võtma. Kui grupp suudab selle takistusega kenasti toime tulla, selle noh, ületada, siis järelkult on positiivne kogemus takistuse ilmnemisel, [12] et järgmisel korral võtavad selle grupi liikmed, olenemata siis, kas nad teevad tööd samas grupis või hoopis nejandas või kaheksandas grupis, ühesõnaga võtavad takistuse ilmnemist juba vabamalt ja ee... positiivsemalt. Et see on ületatav. Hakkavad siis pigem lahendusi otsima (M).

Tabel 5. Takistuse ilmnemine koostöös õppimisel õppijate arusaamades

KATEGOORIAD	KOODID	NÄIDE
KOGEMUS	positiivne probleemilahenduse kogemus negatiivne probleemilahenduse kogemus	„kui grupp suudab takistusega kenasti toime tulla, siis on positiivne probleemilahenduse kogemus ja vastupidi“
TULEMUS	Lähenemise muutmine	„Takistused panevad inimesed proovile, ja siis peavad inimesed muutma

		oma lähenemist olukorrale ja sundima end teisiti mõtlema“ „Kõige paremini arenetaksegi vist siis, kui tuleb otsida ise lahendusi või siis ee.. mõelda, mida oleks saanud teha paremini“
--	--	---

Järgnevalt on kirjeldatud (vt. Joonis 2), kuidas arendavad takistused koostöös õppimisel koostööoskusi õppijate arusaamades:

Protsessi algul ilmneb takistus, millele järgneb vastavalt sellele tegutsemine. Kui takistusega tegelemine osutub edukaks, tekib õppijal positiivne probleemilahenduskogemus ning tõenäoliselt on ta järgmise takistuse ilmnemisel meelestatud positiivselt – orienteeritus langeb probleemile lahenduse leidmisele. Kui takistusega tegelemine osutub ebaedukaks, tekib õppijal negatiivne probleemilahenduskogemus ning tõenäoliselt on ta järgmise takistuse ilmnemisel meelestatud negatiivselt – orienteeritus langeb probleemile, mitte lahenduse leidmisele.

Joonis 2. Takistused koostöös õppimisel

5. Mida on koostööoskuste arenguks vaja (koostöös õppimise kontekstis)?

Õppijate kogemusest selgub, et tähtsaim, mis on koostööoskuste arenguks vaja, on heterogeensust nii grupikaaslaste, keskkonna kui ka situatsioonide osas (vt. Tabel 6). Seda kinnitab ka Joonis 1, kus on välja toodud, et koostöö sagedase praktiseerimise jooksul võtab õppija erinevaid rolle ning kogeb erimeelsusi kaasõppijatega. See võimaldab tal suurendada praktikast saadud lahendusviiside leidmise kogemust, tänu millele arenevad ka õppija koostööoskused. Andmestiku kodeerimise tulemusena tekkis üks kategooria, „heterogeensus“, mis esindab õppijate arusaamu koostööoskuste arenguks vajalikest tingimustest (vt. Tabel 6).

Üldises kontekstis on minu jaoks ikkagi peamise tähtsusega erinevad inimesed, nii karakteri kui ka etnilise päritolu erinevused, sest igal inimesel on erinev taust ning ka erinevad põhimõtted. Samuti on tähtis ka keskkond kus koos õpitakse, sinna alla lähevad nii inimestevaheline läbisaamine, ehk siis sotsiaalne keskkond, kui ka füüsiline õpikeskkond, sellest sõltub, kas keskkond on koostööoskuste arenguks pigem soosiv või pärssiv (N1).

Tabel 6. Mis on vajalik koostööoskuste arenguks õppijate kogemuses

KATEGOORIAD	KOODID	NÄIDE
HETEROGEENSUS	keskkond, inimesed, ülesanded, väljakutse, üllatus,	„vaja uut ja üllatavat situatsiooni“ „katsetada erinevaid keskkondi ning olukordi“

Arutelu

Järgnevalt on esitatud arutelu fookusgrupi intervjuu tulemustest, mis on kõrvutatud teoreetiliste seisukohtadega, et luua lisaväärtust teoreetilisele raamistikule õppijate arusaamade analüüsimisel selgunud tulemustega.

Koostöö on koos millegi nimel pingutamine, kus toetutakse üksteisele ning igaühel on täita oma kindel ülesanne. Tajutakse vastastiksõltuvust koostöös osalejatega ning osalise vastutuse ära andmist, jäädes lootma teistele koostöös osalejatele. Samuti rõhutatakse tugevat meeskonna tunnetust. Õppijate arusaamu toetavad ka teoreetilised allikad, mille kohaselt mõistetakse koostöö all enamasti koostöötamise protsessi, mille tegutsemise viis arvestab erinevate osapoolte huve. Oluline on poolte vaheline mõistev suhtumine – kõik peavad mõistma, et nad töötavad ühise eesmärgi nimel (Talu, s.a).

Koostööoskuste alla kuulub esiteks suhtlemisoskus, mis kätkeb endas nii verbaalset kui mitteverbaalset suhtlemist, teiseks, isetus ning kolmandaks, eneseteadlikkus. Rõhutatakse kuulamisoskust, suhtlemisoskust ning valmidust kompromissidele minna. Samamoodi peetakse tähtsaks ausust ning avameelsust kaasõppijate suhtes. Õppijate arusaam koostööoskustest kattub ka teooriaga, mille kohaselt on koostööoskus võime töötada efektiivselt koos teistega ühise ülesande täitmiseks, kasutades meetmeid, mis arvestavad teiste vajaduste ning kaastööga, samuti ka ühiselt panustamine ning konsensuse aktsepteerimine ja läbirääkimiste pidamine võit-võit situatsiooni tarvis, et saavutada ühine eesmärk (University of Strathclyde, s.a).

Koostööoskuste lihvimine läbi koostöös õppimise saab toimuda juhul, kui koostöös õppimist praktiseeritakse sagedasti. Õppijad pidasid tähtsaks koostöös õppimise praktika rohkust seetõttu, et vaid läbi kogemuse on võimalik enese tarvis konstrueerida uusi teadmisi seoses koostöös õppimisega. Samuti leiti, et koostöös õppimist praktiseerides kogevad õppijad muuhulgas erinevaid rolle ning erimeelsusi kaasõppijatega, mis aitab kaasa koostööoskuste arengule. Teooriast tuli välja, et koostööoskuste arenemiseks akadeemilises kontekstis on õppijatel vaja osaleda rühmatöodes, mille lisaväärtus õppijatele seisneb võimaluses arendada oma sotsiaalseid oskusi (Märja jt, 2003, Karm, 2013) mille läbi tekib võimalus ka koostööoskuste arenguks. On arusaadav, et praktiseerides koostöös õppimist vaid üksikuid kordi, ei anna see võimalust kogeda piisavalt erinevaid situatsioone koostöös õppimisel ning seetõttu on oluline leida rohkem võimalusi nimetatud õppevormi praktiseerimiseks.

Koostöös õppimise jooksul esinevad takistused suunavad grupiliikmeid leidma uusi lähenemisviise probleemile ning orienteeritus langeb probleemi lahendamisele. Antud situatsioonis ei mängi rolli asjaolu, kas probleem päriselt lahendati või mitte – õppijatele jääb läbi probleemilahenduse protsessi võimalus kogeda koostööoskuste arengut. Küll aga leidsid õppijad, et koostöös õppides esinevate takistuse ilmnemisel võivad õppijad kogeda ebaedukat probleemide lahendamist, mis võib neid negatiivselt mõjutada järgmisel korral, kui koostöös õppides tekib takistus. Teooriale toetudes saab väita, et koostöös õppimine toetab koostööoskusi, kuid koostööoskuste arendamine läbi koostöös õppimise peab olema teadlik protsess, sest õpilased on tunduvalt rohkem motiveeritud osalema, kui nad teavad püstitatud ülesannete eesmärki, tähtsust ja mõju nende oskuste arenemisele (Davis, 1993). Õppijate kogemusest ei tulnud välja vajadust olla õppijana kursis püstitatud ülesannete suuremast eesmärgist.

Koostööoskuste arenguks on vaja heterogeensust nii grupikaaslaste, keskkonna kui ka situatsioonide osas. Samuti tuli õppijate kogemusest välja, et valmidus koostööks mängib samuti rolli edukas koostööoskuste arengus. Siinkohal on paslik taaskord toetuda rühmatööde teoorile, mille kohaselt koostööoskuste arenemiseks akadeemilises kontekstis on õppijatel vaja osaleda rühmatöodes, mille lisaväärtus õppijatele seisneb võimaluses arendada oma sotsiaalseid oskusi (Märja jt, 2003, Karm, 2013) mille läbi tekib võimalus ka koostööoskuste arenguks. Praktiseerides rohkelt erinevaid koostöövorme, arenevad ka koostööoskused.

Kokkuvõte

Koostööl on eeldus ilmnedu pea igas sotsiaalses kontekstis, kus on tegu õppimisega, sest õppimine on miski, mis toimub inimeste vahel, kui nad omavahel diskuteerivad, reflekteerivad või

vahetavad mõtteid, kogemusi ja hinnanguid (Illeris, 2011). See aga ei tähenda, et erineva taustaga inimestele ühisülesande andmisel koostöö hästi sujub, sest koostöö tekkimiseks peab õpilasi sihilikult püüdma koostöisusele suunata (Huang jt, 2010), seda läbi õppijatele kasulike, kaasahaaravate ning asjakohaste ülesannete andmise oma kaasõppijatega lahendamiseks (Davis, 1999). Seega peab koostööstööoskuste arendamine olema teadlik protsess, sest õppijad on tunduvalt rohkem motiveeritud osalema, kui nad teavad püstitatud ülesannete eesmärki, tähtsust ja mõju nende oskuste arenemisele (Davis, 1993). Küll aga hindavad intervjuueeritavad ka negatiivseid koostöökogemusi, leides, et ka need toetavad koostööoskuste arengut. Koostööoskusi saab arendada ka järgmiste moodustega (Johnson. 2010): kuulama õppimine; küsimuste esitamine; ümbersõnastamine; erinevuste aktsepteerimine; toimivate suhete loomine; kommunikatsiooni kontrollimine.

Paljud teadlased väidavad, et koostööoskus ning suuline kommunikatsioonioskus on õppimisel abistavad tegurid, sest need annavad õpilasele võimaluse väljendada ideid, jagada mõtteid ja end selgitada ning ka teineteist aidata. (Kafai, 2002, viidanud Huang jt, 2010). Intervjuueeritavate kogemuses käivad koostööoskus ning kommunikatsioonioskus (nii verbaalne kui mitteverbaalne) käsikäes – koostööoskuste alla kuulub esiteks suhtlemisoskus, mis kätkeb endas nii verbaalset kui mitteverbaalset suhtlemist, teiseks, isetus ning kolmandaks, eneseteadlikkus. Kuna kommunikatsioon kätkeb endas peaaegu iga aspekti meie koostoimest teiste inimestega on see suhete konstrueerimise ning säilitamise aluseks (Huang jt, 2010). Kommunikatsioonioskuse teadlik arendamine mõjub ka koostööoskuste arengule soosivalt.

Allikad

American Management Assosiation (2015). Developing your collaborative skills.[04.12.2014]
<http://www.amanet.org/training/seminars/Developing-Your-Collaborative-Skills.aspx>

Brooks, I. (2009). *Organisatsioonikäitumine*. Tallinn: Äripäev

Connolly, B. (2008). *Adult learning in groups*. New York: Open University Press

Daines, J., & Graham, B. (1988). *Täiskasvanute õppimine. Täiskasvanute õpetamine*. Nottinghami Ülikool, Täiskasvanukoolituse teaduskond

Davis, Gross B. (1993). *Tools for Teaching*. San Francisco: Jossey-Bass

Davis, Gross B. (1999). Cooperative Learning: Students Working in Small Groups. *Speaking of Teaching*, 2, 1-4

Huang, D., Leon, S., Hodson, C., Torre, D., Obregon, N., & Rivera, G. (2010). *Preparing Students for the 21st Century: Exploring the Effect of Afterschool Participation on Students' Collaboration Skills, Oral Communication Skills, and Self-efficacy*. Los Angeles: CRESST/University of California

Illeris, K. (2011). *The Fundamentals of Workplace Learning. Understanding How People Learn in Working Life*. London & New York: Routledge.

Imel, S. (1997). Adult learning in groups. Library: *Adult and vocational education* [03.12.2014]

<http://library.educationworld.net/a1/a1-6.html>

Johnson, A. B. (2010) Building Collaborative Skills for Career Seekers and Adult Educators. [16.12.2014]

<http://www.affordablequalitywriting.com/blog/2010/11/building-collaborative-skills-career-seekers-and-adult-educators#.VLPfbHsvl1N>

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015) Kvalitatiivne sisuanalüüs. [18.05.2015]

<https://sisu.ut.ee/samm/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Karm, M. (2013). Õppemeetodid kõrgkoolis. Sihtasutus Archimedes.

Kozar, O. (2010) Towards Better Group Work: Seeing the Difference between Cooperation and Collaboration. *English Teaching Forum*, 2, 16-23

Lee, M. (2005). Collaborative Learning. In English, L.M. (Ed) *International Encyclopedia of adult education*. Basingstoke; New York: Palgrave MacMillan, 117-122.

Muskat, M. (2013). Koostöös õppimise tegurid õppijate arusaamades (Tallinna

Majanduskooli panganduse eriala õppijate näitel). [Magistritöö]. Tallinn: Tallinna Ülikooli andragoogika osakond

Märja, T., Lõhmus, M., Jõgi L. (2003). *Andragoogika: Raamat õppimiseks ja õpetamiseks*. Tallinn: Ilo

National Institute for Science Education (2015). Collaborative Learning: Small Group Learning Page [04.12.2014]

<http://www.wcer.wisc.edu/archive/cl1/CL/default.asp>

Talu; A.(s.a) Mis tagab eduka koostöö logistikas. OÜ Selgus. [03.12.2014]

live.logistikauudised.ee/images/publicationimages/31995eeb-0c91-4ec6-9e60-baa52cf73d7b.pdf

University of Strathclyde (s.a). Teamwork and collaboration skills. [04.12.2014]

<http://www.strath.ac.uk/careers/skills/peopleskills/teamworkcollaborationskills>

ARTIKLID 2011

ARTIKLID 2012

ARTIKLID 2013

ARTIKLID 2014

ARTIKLID 2015

ARTIKLID 2016

ARTIKLID 2017

ARTIKLID 2018

ARTIKLID 2019

ARTIKLID 2020

ARTIKLID 2021

ARTIKLID 2022

ARTIKLID 2023

Otsi

Privaatsusreeglid

© 2025 Tallinna Ülikool | Haridusteaduste instituut | Andragoogika | CC BY-NC-ND 4.0